

Egy következő cikkben különösen a lapp nyelvnek a finn és egyéb ugor nyelvekhez való viszonyáról s Donnernek erre vonatkozó nézeteiről fogok szólani.

BUDENZ JÓZSEF.

KISEBB KÖZLÉSEK.

A főbb testrészek elnevezései az öt altaji nyelv-csoportban. — Az emberi testrészek elnevezésére tapasztalás szerint minden nyelvnek vannak saját eredeti szavai; csak nagyon ritkán akadunk e névszóosztályban kölcsönvételekre, a mely bizony nem szükségből, hanem «incuria»-ból történt (így pl. a finn nyelvben kiszorította az eredeti *pii* = ug. *p₂ng₂* «dens» szót a litván *žambas* = f. *hambasa*, *hambaha*, n. *hammas*). Szokott eredetiségüknél fogva egyebek közt kivált a testrészsavak egyezésével szeretik több nyelvek rokonságát bemutatni, — mondom bemutatni, mert a nyelvrokonságnak bizonyítására nem kell szükségképen ez elnevezések egyezését is megkívánni. Gyakran ugyanis két dialectus is tér el egymástól egy-egy testrész elnevezésében (pl. «kéz» osztIrt. *kēt* — osztB. *još*) s a mely szó az egyik rokonnyelvben valamely testrészt jelent, meglehet a másik rokonnyelvben is, csakhogy nem azon elnevezés különös tisztét viseli (pl. az ugor *p₂ng₂* «fej» szó [= finn *pää*, vog. *pän*] megvan a lapp nyelvben is [*paije*, *bagje*], csakhogy általában «superior, felső-t teszen, míg «caput»-ra az *ojve*, *oajve* szó van; szintígy megvan a f. *jalga* «láb» szónak mása a vogulban: *jol*, de «inferior, alsó» jelentéssel). Az eltérő testrész-szavak lehetnek tehát azon egy alapnyelvből eredő synonymumok, úgy hogy nem-egyezésük ingyen sem rekeszti ki a nyelvrokonság lehetőségét. De másrészt a hol egyezésüket tényleg tapasztaljuk, egyszersmind a nyelvrokonságnak bizonyos szorosabb fokát kell elismernünk — azt látván, hogy az illető nyelvek még nem folytattak oly régóta külön életet, hogy ezen elnevezésekre más-más synonymumokat kifejthettek és alkalmazhattak volna. Így pl. a «kéz» szó a szorosabb rokonságú egyes germán nyelvekben egyezőleg *hand*, míg a szintén rokon germán, szláv,

latin, görög nyelvek más-más szóval élnek (*hand, ruka, manus, χείρ*). — Összeállítjuk imitt a főbb testrészek szavait az öt altaji nyelvcsoporthoz egyes tagjaiból, annak mutatványos föltüntetésére, hogy milyen a rokonság fokozata úgy az egyes csoportok között, mint egy-egy csoportnak egyes nyelvei között. Kitűnik, hogy legnagyobb a többféle synonym-szók alkalmazása az ugor csoportban, legkevesebb a török és mongol csoportokban, a mi azt mutatja, hogy ez utóbbiakbeli nyelvek egymáshoz sokkal közelebb állanak, mintsem az egyes ugor nyelvek egymáshoz. A külön csoportok közt igen kevés az egyezés; leginkább még az ugor és szamojed csoportok mutatnak föl ilyent. Mondanunk sem kell, hogy a magyar szók másait rendszeresen az ugor csoport szavai közt találjuk meg.

Az egyes nyelvek neveit így adjuk rövidítve: I. (ugor csoport): f. mord. cser. zürj. votj. vog. oszt. lp. = finn, mordvin, eseremisiz, zürjén, votják, vogul, osztják, lapp; II. (Szamojed cs.): jur. tav. jen. oszt. kam. = jurak, tavgi, jenniszej-szamojed, osztják-szamojed, kamaszin; III. (Török cs.): ktör. osz. kaz. kojb. kar. jak. csuv. = keleti-török (csagataj), oszmán-török, kazáni-tatár, kojbal, karagasz, jakut, csuvas; IV. (Mongol cs.): khal. burj. kalm. = khalkha (keleti-mongol), burjat, kalmuk v. kalmik (nyugati-m.); V. (Tunguz-mandsu cs.): tung. man. = tunguz mandsu. Az egyes nyelv névén további különböztetés nélkül gyakran többféle kisebb nyelvjárásokbeli alakokat vettünk föl. A szónak az illető nyelvben nem-eredeti voltát a csillag (*) jelenti.

fej (feje-t), fő caput:

I. (Ugor): f. *pää*; vog. *päñ, pank, poñ, ponk* | oszt. *õž, ouž, uz* | cser. *vuj*; lp. *ojve, oajve* | mord. *pra* | zürj. *jur, votj. jir*.

II. (Szam.): jur. *~aeva*; tav. *~aevua, ~aivua* | jen. *abuli*; kam. *ulu*; oszt. *ol, olle, ul*.

III. (Török): ktör. *baš*; osz. *baš*; kaz. *baš*; kojb. *bas, kar. baš*; jak. *bas*; csuv. *poš*.

IV. (Mongol): khal. *tolořaj*; burj. *tologaj, toľoj*; kalm. *tologoj*.

V. (Tunguz-Mandsu): tung. *dil, dili, del, žil* | man. *užu*.

kéz (*keze-t*) manus:

I. (Ugor): f. *käte* (n. *käsi*); mord. *käđ, keđ*; cser. *ket, kid*; zürj. *voj. ki*; vog. *kāt, oszt. kēt* | oszt. (B.) *još*.

II. (Szam.): jur. *~uda*; tav. *jutu*; jen. *uda, ura*; oszt. *ude, ud, utö, ut*; kam. *uda*.

III. (Török): ktör. *il, ilik*; osz. *el*; jak. *ili*; csuv. *ala, ale* | ktör. *kol* (meg «kar»), kaz. *kul*, kojb. *kar. kol*.

IV. (Mongol): khal. *gar*; burj. *gar (gar)*; kalm. *gar*.

V. (Tung.-M.): tung. *nāla, nāla*; man. *gala*.

láb (*lába-t*) pes, fusz:

I. (Ugor): vog. *lājł, lajl, lēl* | f. *jalka (jalga)*; cser. *jol, jal*; lp. *juolke, juolge* | mord. *pilgä, pilge* | zürj. *kok, voj. kuk* | voj. *pid, zürj. pod* | oszt. *kur*.

II. (Szam.): jur. *~ae*; tav. *~oaj*; jen. *~ā, ~ö*; kam. *üjü* | oszt. *toppa, toppe, tup, töba, töbe, tob*.

III. (Török): ktör. *ajak*; osz. *ajak*; kaz. *ajak*; jak. *atax*; kojb. *azak*; csuv. *ora*.

IV. (Mongol): köl; burj. *köl, xöl*; kalm. *kül*.

V. (Tung.-M.): tung. *halgañ, algan, (xalgan)* | man. *betxe* | tung. *bodul, budul*.

újj (*ujja-t*) digitus:

I. (Ugor): vog. *tuľe, tuľ*, oszt. *tuj, ļoj, ļuj*; lp. *čute, čaute, čuvde*; zürj. *čuh, voj. cini, ciñi* | f. *sorme (-mi)*; lp. *suorm*; mord. *sur* || cser. *parña.

II. (Szam.): jur. *pikitea* | tav. *feaja* | oszt. *mün, müne*.

III. (Török): ktör. *barmak*; osz. *parmak*; kaz. *barmak*; csuv. *pornä*; jak. *tarbaz* | kojb. *sala* | kar. *ergäk*.

IV. (Mongol): khal. *xuruxun*; burj. *kurguñ, xurguñ, xurü*; kalm. *xuruxun*.

V. (Tung.-M.): tung. *hunakan, unakan*; unakan, unakačan, umokačan | man. *simxun*.

váll (*vállá-t*) humerus:

I. (Ugor): f. *olka (olga)*; lp. *olke, oalge*; vog. *vañn, ojn, ujn*, oszt. *vān* | cser. *vače, vača* | oszt. *teñer, lankir, langir* | mord.

lafta, laftu, laftomo | cser. * *engežä, ingiža* || zürj. *peļpom, votj. peļ-pun* (tkp. «fül-vég»).

II. (S z a m.): jur. *marti, marci* | oszt. *kuaga* v. *kuagan-par, kuakta-par, kuokte-pār, kuekte-pār, kēget-pār* [par «fölső rész»] | kam. *bat*.

III. (T ö r ö k): ktör. *igin*; kaz. *iñ (iñ-baši váll-fej)*; kojb. kar. *iñne, eñne* | osz. *omuz* || csuv. *χol-poš* (tkp. «kar-fej»).

IV. (M o n g o l): khal. *mürüm, mürü*; burj. *mörö, mürö* | burj. *ēm, emä*; kalm. *ēm (iem)*.

V. (T u n g.-M.): tung. *mürä*; man. *mejren*.

térd (*térde-t*) genu:

I. (U g o r): f. *polve* (n. -vi); lp. (S.) *puolv, puolva*; mord. *pilmanža, polmanža, (E) pumaža, pulaza*; cser. *polvuj (pol-vuj térd-fej)* | zürj. *pižös, votj. pizes, pides* | vog. *sans, šqnš, šanš, oszt. šānš, šāš (šānš-uy térd-fej), čānč* | lp. (F.) *čibbe*.

II. (S z a m.): jur. *pūli, pule*; oszt. *pūle* és *pūla-saiji (pūlsaj, pulsej, pulhaj)*; jen. *fuase, fosē* (v. ö. *pul-saj*) | tav. *fuagaj*.

III. (T ö r ö k): ktör. *tiz*; osz. *diz*; kaz. *tez*: kojb. *tis, kar. tiš*; jak. *tüsürgäs*; csuv. *čir (čir-possi térd-fej)* | jak. *süsüöχ* (meg «íz, gelenk»).

IV. (M o n g o l): khal. *ebüdük*; burj. *öbedek, öbdek*; kalm. *öbödök*.

V. (T u n g.-M.): tung. *hänän (χoñön, öñen)* | tung. *pöña, poña* | man. *tobgija*.

mell (*melle-t*) pectus:

I. (U g o r): vog. *majl, mǰjl, oszt. megil, meil, meget, maugel*; votj. *mela*, lp. *miälga, mielg*; mord. *mäštä, mešče* | zürj. *morös* | votj. *mus-dor* [mus máj, dor oldal] | cser. *ong* | finn *rinta*, lp. *radde* | lp. *vuobda*.

II. (S z a m.): jur. *leambara* | tav. *sinsa*; jen. *śudo, śuso* oszt. *kil, kilnol, kile*; kam. *khüjü*.

III. (T ö r ö k): ktör. *köküs, köksük, kökrek*; osz. *göküs*; kaz. *kükräk*; kojb. kar. *köksü*; csuv. *kukur* | kojb. *tös, kar. töjš, döjš*; jak. *tüös*.

IV. (Mongol): khal. *epčigün*; burj. *öpsön, öpsün, үпчү*; kalm. *epčön* | khal. *cegeži*; kalm. *cēži*.

V. (Tung.-M.): tung. *tīñan, tiñän*; man. *tungen*.

hát (*háta-t*) dorsum, tergum:

I. (Ugor): f. *selkü (selgä)*; lp. *selke, sälge és čielge, čavelk* | mord. *kopir, kopore*; votj. *tibir* | mord. (E.) *kutmire, kutmere* | cser. *tup* | zürj. *míš, mišk* | zürj. (P.) *šurdi* | vog. *sis, šiš, oszt. šanž, šans, šens, šas, čenč* | lp. (S.) *pokčo*.

II. (Szam.): jur. *maha*; tav. *moku*; jen. *maha*: oszt. *mok, mokka, mokkol, mokal, mokar, mogo, mogul, mogor*; kam. *begel, bögel*.

III. (Török): ktör. *arka*; osz. *arka*; kaz. *arka*; kojb. *arga kar. orha*; jak. *arğa* | csuv. *šorim* | osz. *sirt, kojb. serti* (rückgrat).

IV. (Mongol): khal. *nirurun (nurö)*; burj. *ńuruguñ, ńurgun, ńurü (ńurğan)*; kalm. *nurrun*.

V. (Tung.-M.): tung. *sogdondo* | man. *fisa* | man. *dara, darama* (meg: «vese»).

csont; tetem os (knochen, bein):

I. (Ugor): lp. *takte, dafte* | f. *luu*; cser. *lu, lü*; zürj. *votj. li*; vog. *lu* (és *lušem, lušm*), oszt. *lü, lox, loux, teu*; mord. (E.) *lovaža* | mord. *pakař*.

II. (Szam.): jur. *li, le'*; oszt. *li, li, le'*; kam. *le* | tav. *latä*; jen. *lidi, liri*.

III. (Török): ktör. *sünük, sümük, süjük*; kaz. *söjäk*; kojb. *kar. sök*; jak. *uñuoç*; csuv. *šumo, šuno* | osz. *kemik*.

IV. (Mongol): khal. *jasun*; burj. *jaso, jahañ, jahan*; kalm. *jasun*.

V. (Tung.-M.): tung. *giramda, giramna*; man. *girangi*.

velő medulla:

I. (Ugor): oszt. *vělím, vėlém, vėdem*; vog. *valem, vualm*; zürj. *vem, votj. vėjim*; cser. *vem, vim*; f. *ytime* (n. *ydin*); mord. *udeme, udime, uj*; lp. *addem, addam*.

II. (Szam.): jur. *haevu*; tav. *kvajmu*; jen. *kā, kia*; oszt. [*let*]-*küm*; kam. *khemü*.

III. (Török): osz. *bejin*; kaz. *mej*; jak. *mäji*; csuv. — | osz. *iläk*; kojb. *fileñ, dñleñ*, kar. *fileg, dñleç*; jak. *sil̄*.

IV. (Mongol): khal. *čimügen*; burj. *semegäñ, cömögö*; kalm. *čimegen*.

V. (Tung.-M.): tung. *uman*; man. *umgan* | man. *šugi* (meg: «succus»).

szem (*szémé-t*) oculus:

I. (Ugor): f. *silmä*; mord. *selmä*; lp. *čalme* (*čalbme*); zürj. *voj. sin* (*sinm̄*: *sinma* szemü), votj. *sin* (*sinmo* szemü); oszt. *sēm*, vog. *sām*, *šem*, *šam*; cser. *šinža* (e h. *šim-ža*), *šinza*.

II. (Szam.): jur. *saeu, haem*; tav. *šajme*; jen. *sej*; oszt. *haj, saǰ, sej, saiji*; kam. *sima*.

III. (Török): ktör. *köz*, osz. *göz*; kaz. *küz*; csuv. *koš* || jak. *çaraz*, kojb.-kar. *karak*.

IV. (Mongol): khal. *nidun*; burj. *ñideñ, ñude*; kalm. *nidün*.

V. (Tung.-M.): tung. *isa, ěsa*; man. *jasa*.

fül (*füle-t*) auris:

I. (Ugor): vog. *päl, pel, pal*, oszt. *pel, pet, pal*; zürj. votj. *pel*; lp. *pelje*; mord. *pilä, pile*; cser. *pilikš, peleş* | f. *korva*.

II. (Szam.): jur. *hā*; tav. *kou*; jen. *kū, kō*; oszt. *kō, kuo*; kam. *ku* | oszt. (Taz.) *üñulsan*.

III. (Török): ktör. *kulak*; osz. *kulak*; kaz. *kolak*; kojb. kar. *kulak*; jak. *kulgāç*; csuv. *çolça, çulça*.

IV. (Mongol): khal. *čikin*; burj. *šikeñ, šičeñ, čiče*; kalm. *čiken*.

V. (Tung.-M.): tung. *šen, šin*; man. *šan* | tung. *korot, korat*.

orr (*orro-t*) nasus:

I. (Ugor): vog. *ňol, ŋal*, oszt. *ňol, ŋol, ŋot* | lp. *ňuone, ŋudne* | f. *nenä* | mord. *när, ner*; cser. *ner, nēr*; zürj. votj. *nir* | mord. (M.) *šalhka, šalka* | mord. (E.) *sudo* || (orr = «schnauze, rüssel»): f. *kuono* | f. *turpa* (*turba*).

II. (Szam.): jur. *puijea*; jen. *fuija*; kam. *phjä* | oszt. *puťo, puťo, putte, pöt, poč* | tav. *~unka*.

III. (Török): ktör. *burun, borun*; osz. *burun*; kaz. *boron*;

kojb. *burun*; jak. *murun* | szoj. *tumđuk*; alt. *tumčuk*; csuv. *sumza* | kar. *kaj, haj* || jak. *χαῖσάρ.

IV. (Mongol): khal. *χabar*; burj. *kamar, χamar*; kalm. *χabar, χamar*.

V. (Tung.-M.): tung. *hoñokta, oñokto, onokto, oñat* | man. *oforo* | tung. *ñuoγsa*.

száj (*szája-t*) os, mund:

I. (Ugor): f. *suu*; votj. *śu* | vog. *sop, suop* | vog. *tuos, tus*, oszt. *tūt, lut* | oszt. (B.) *ungil, uñil*; zürj. *vom, om*, votj. *im* | mord. *kurga, kurgo* | cser. *ušma, šma* | lp. *ńalbme, ńalme* (v. ö. *nyelv*).

II. (Szam.): jur. *ńa', ńań*; tav. *~āñ*; jen. *ě', na'*; oszt. *āk, āñ, oañ, eañ*; kam. *añ*.

III. (Török): ktör. *ařiz, avuz*; osz. *ařiz*; kaz. *auřz*; kojb. kar. *ařse, akse*; csuv. *śuvar* | jak. *ařak*.

IV. (Mongol): khal. *aman*; burj. *amañ, aman, ama*; kalm. *aman*.

V. (Tung.-M.): tung. *amña*; man. *anga*.

fog (*foga-t*) dens:

I. (Ugor): vog. *pänk, pāñ, pank, ponk*, oszt. *penk, pank*; zürj. votj. *piñ*; lp. *pāne, padne (badne)*; mord. *pej, pev*; cser. *pū, pūj* | f. **hammas (hambaha)*.

II. (Szam.): jur. *tibeā, tivie, tiv, teu*; tav. *timi*; jen. *tī*; oszt. *tim, tiu, teu, čeu, kam. thimä*.

III. (Török): ktör. *tiš*; osz. *diš*; kaz. *teš*; kojb. kar. *tis, tes*, kar. *tiš, diš*; jak. *tīs*; csuv. *šil, šil*.

IV. (Mongol): *šidun (šüdö)*; burj. *šüden*; kalm. *šüdün*.

V. (Tung.-M.): tung. *ikta* | man. *vejxe*.

nyelv (*nyelve-t*) lingua:

I. (Ugor): vog. *ńelm, ńilm*, oszt. *ńālīm, ńālem, ńādem*; cser. *jilme, jilmä* | f. *kiele (-li), kēle*; mord. *käl, kel*; zürj. votj. *kil* | lp. *ñuokčem, ñuofčam* (n. *ñuovča*).

II. (Szam.): jur. *ńāmi* | tav. *sieja*; oszt. *se, sie, ši, še*; kam. *šikā* | jen. *siolo, sioro*.

III. (Török): ktör. *til*; osz. *dil*; kaz. *tel*; kojb. kar. *til, tēl, dēl*; jak. *tīl*; csuv. *čilyä*.

IV. (Mongol): khal. *kelen*; burj. *keleñ, kelen, zele*; kalm. *kelen*.

V. (Tung.-M.): tung. *iñi*; man. *ilengu* | tung. *čoli, čoli*.

torok (*torko-t*) guttur, gula:

I. (Ugor): vog. *turr*, oszt. *tūr, tur* | f. *kurkku, kulkku*; zürj. *gorš*; votj. —; lp. *karas, kirs*; mord. *kirga-par* | cser. *logar, lugar, loger* | lp. *čodd* (t. *čoddek, čoddag*) | lp. *čuv* (v. ö. *száj*).

II. (Szam.): *šo'*; jen. *sū, sō*; oszt. *suol, sul, suoj, soj, hoj*; kam. *soj* | jur. *huñu, huño* | tav. *jamua*.

III. (Török): ktör. *bořaz, bořuz*; osz. *bořaz*; kaz. *buřaz, bořozlau*; kar. *bokse*; csuv. *pır* | kojb. *ödös* | jak. **kömöřöj, küömäj*.

IV. (Mongol): *čorolaj* (*čölaj*); burj. *kölē, čölēj, čölöj*; kalm. *čöl*.

V. (Tung.-M.): tung. *bilga*; man. *bilga*.

szív (*szíve-t*) cor, herz:

I. (Ugor): f. *südäme* (n. *-dän*); mord. *sedi, sedej*; cser. *šüm, šim*; zürj. *šölöm*, votj. *šulem*; vog. *šim, šim*, oszt. *sem, sam* | lp. *vaimo, vaibmo*.

II. (Szam.): jur. *seaj, siej*; tav. *sa, soa*; jen. *seijo, seo*; kam. *sī*.

III. (Török): ktör. *jürek*; osz. *jürek*; kaz. *jöräk* (*žöräk*); kojb.-kar. *türäk, düräk*; jak. *süräč*; csuv. *čirä*.

IV. (Mongol): khal. *žirüken*; burj. *zurkuñ, zurče* (*zürčen*); kalm. *žüreken*.

V. (Tung.-M.): tung. *mēvan, mēvan*; man. *njaman* (*nijaman*).

máj (*mája-t*) jecur, leber:

I. (Ugor): vog. *majt, majte*, oszt. *mogol, mūgol, mūgot*; zürj. *voj. mus*; f. *maksa*; mord. *maksa, makso*; cser. *mokš, mojš*; lp. *muokse, muckse* | lp. *ribbre* | lp. (F.) *vuovias*.

II. (Szam.): jur. *mued*; tav. *mida, mita*; jen. *mudo, muro*; oszt. *māde, mīte, mīd, mid*; kam. *mit*.

III. (Török): ktör. *bařır*; kaz. *bařır, bauır*; kojb. kar. *bar, bār*; jak. *biar*; csuv. *püver* || osz. *žijer (*žiger*).

IV. (Mongol): khal. *eligen*; burj. *elgeñ, ilegeñ, ilegä, ilege, elegen*; kalm. *eligen*.

(Tung.-M.): tung. *äligän* | man. *fazön, fazun*; tung. *zakan, hakin, akin*.

tüdö.

I. (Ugor): cser. *šodo, šoda* | f. *täky (tägü), täty, tävy*; mord. *teval, tevilav*; zürj. *votj. ti* | f. *keuhko, kouhko* | vog. *kapsi, kopš, f. (észt) kops (kopsu)* | lp. *keppa, gäpes* | oszt. *töröx, törox, tarñet, targat*.

II. (Szam.): jur. *tivü, tivuak, tivok*; tav. *tiejnda*; jen. *täji*; oszt. *tümäktä, tümiekt*; kam. *thu* | oszt. *püka, püke*.

III. (Török): ktör. *öpkä, öfkä*; kaz. *üpkä*; kojb. kar. *ökpä, ökpä*; csuv. *üpkä*; jak. —.

IV. (Mongol): khal. *aγuški*; burj. *ūški, ūške*; kalm. *oški*.

V. (Tung.-M.): tung. *äpcä* | man. *ufuγu*.

epe fel, galle:

I. (Ugor): mord. *säpä, säpe, sepe*; f. *sappe (-ppi)*; lp. *sappe*; zürj. *söp, sep, votj. sop*; oszt. (B.) *sip*, cser. *šekš (e h. šepkš)* | vog. *vošrem, ošerm*; vočërem, oszt. *vošrem*.

II. (Szam.): jur. *padea*; tav. *fade, fate*; jen. *fode, fore*; oszt. *pate, pad, pače, pač*; kam. *phada*.

III. (Török): ktör. *öt, öd*; osz. *öd*; kaz. *üt*; kojb. kar. *üt, öt*; csuv. *vat* | jak. *üös (meg «velő»)*.

IV. (Mongol): khal. *sösün*; burj. *sölösö, hölöhöñ*; kalm. *cösün*.

V. (Tung.-M.): tung. *ši, ži*; man. *silži*.

vér sanguis:

I. (Ugor): f. *vere (n. veri)*; mord. *ver*; cser. *vür, vir*; zürj. *votj. vir*; lp. *varra*; vog. *vür, ür*, oszt. *ver, vir, vur* | vog. *kelp, kēlp*, oszt. *kali*.

II. (Szam.): jur. *hēm, hōm, žeam*; tav. *kam*; oszt. *kame, kām, kēm*; kam. *khem* | jen. *kī, ki* | oszt. *kap*.

III. (Török): ktör. *kan*, osz. *kan*; kaz. *kan*; kojb.-kar. *kan*; jak. *žān*; csuv. *jon*.

IV. (Mongol): *čisun*; burj. *čoso*, *šuhuñ*; kalm. *cusun*.

V. (Tung.-M.): tung. *säksä*; man. *sengi* | tung. *huñal*, *huñel*.

Az öt altaji nyelvcsoport alapszámnevei.

A mit fent a testrészek elnevezéseiről mondtunk, az a számnevekről is áll: hogy t. i. egyezésük nem kívántatik a nyelvrokonság bizonyítására, hanem, ha ugyan megvan, a rokonságnak szorosabb voltát jelezi. Az altaji nyelvcsoportok számnevei, úgy mint a testrész-szavak is, csak igen kevés egyezést mutatnak egymás közt; az egyes csoportokbeli nyelvek számneveinek egyezése meg különböző terjedelmű (pl. az ugor csoportban csak 1—7-ig van teljes egyezés; a török, mongol és tunguz-mandsu csoportokban 1—10-ig, sőt nagy részt a szerkesztett tízesek is egyezők. — Figyelemre méltó a tízesek különböző szerkesztése az ugor, török, szamojed csoportokban. — Egyes kölesönvételeket találunk a nagyobb számok szavaiban: az ugor 100 (*sada*, *száz* stb.) az indogermán-ságból került (szláv *sotü*), mert már a kisebb 10-re is más-más szóval élnek e csoport nyelvei; a törökségből került a szamojed csoportban a kamasz. 40, 50, 60, 100; a mandsu 30 (*gōsin*) sem illik a többi tízesek alakjához, hanem nagyon is hű mása a mongol *γučin*, *gušin*-nak; s így végre a tunguz-mandsu 20 (*orin*) is a mong. *γorin*-ra vihető vissza.

I. Ugor csoport.

Magyar: 1. *egy* (*eggy*: *eggye-t*); 2. *két*, *kettő* (tizen-*kette-d*); 3. *három* (*háрма-t*, *harma-d*); 4. *négy* (*négye-t*, *negye-d*); 5. *öt* (*ötö-t*); 6. *hat* (*hato-t*); 7. *két* (*hete-t*); 8. *nyolcz* (*nyolcza-t*); 9. *kilencz* (*kilencze-t*); 10. *tíz* (*tíze-t*); — 20. *húsz*, 30. *harmincz*, 40. *negyven*, 50. *ötven*, 60. *hatvan*, 70. *hetven*, 80. *nyolczvan*, 90. *kilenczven*, 100. *száz* (*száza-t*).

Vogul (vogB. | vogK.): 1. *äkvä*, *äk*, *äu* | *aku*; 2. *kit*, *kēt* | *kitag kettő*); 3. *kōrom* (*kōrmi-t* harmad) | *γurum* (*γurme-nt*); 4. *ñilä* | *ñile* (*ñile*); 5. *ät* | *at*; 6. *kāt* | *γot*; 7. *sāt* | *sat*; 8. *ñqlq-lu* | *ñol-lov*; 9. *qntqlu* (*qntql-lu*) | *ontolov* (*ontol-lov*); 10. *lqu* | *lov*; — 20. *kus*, 30. *vāt*, 40. *nälimen* | *nelimen*, 50. *ätpen*, 60. *kätpen* | *γotpen*,